

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน 2 แห่ง ในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมกับกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฯ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล และศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ เปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฯ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 40 คน เป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ (กลุ่มทดลอง) จำนวน 20 คน และกลุ่มไม่ได้รับโปรแกรมฯ (กลุ่มควบคุม) จำนวน 20 คน ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2557 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม 4 ด้าน คือ ด้านความตระหนักรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สัมพันธภาพการสื่อสาร และการตัดสินใจแก้ไขปัญหา และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ซึ่งเป็นชุดแผนการจัดการกิจกรรมในระยะเวลา 6 สัปดาห์ สำหรับกลุ่มทดลอง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้วย ใบบงาน กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง และเกมส์ โดยเครื่องมือทุกชุดผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค ได้ค่า = 0.85 เก็บรวบรวมข้อมูลทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวน 3 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งกำหนดค่าความเชื่อมั่นทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ = 0.5 ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ คำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลโดย สถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test และ The Mann-Whitney U Test

5.1 สรุปผลการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน มีลักษณะทั่วไป บิดา-มารดา และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องทางเพศใกล้เคียงกันก่อนการทดลอง มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมระดับต่ำทั้งโดยรวม และรายด้านคือความตระหนักรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สัมพันธภาพการสื่อสาร และการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1. หลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมดังนี้

1.1 กลุ่มทดลอง และระยะติดตามผล มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวม หลังการทดลองระดับดี และระยะติดตามผลระดับดี โดยมีคะแนนรายด้าน คือ

- ด้านความตระหนักรู้ มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม หลังการทดลองระดับดี และระยะติดตามผลระดับดี
- ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมหลังการทดลองระดับดี และระยะติดตามผลระดับดี
- ด้านการสร้างสัมพันธภาพการสื่อสาร มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมหลังการทดลองระดับดี และระยะติดตามผลระดับดี
- ด้านการตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมหลังการทดลองระดับดี และระยะติดตามผลระดับดี

1.2 กลุ่มควบคุม มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวม หลังการทดลองระดับต่ำ และระยะติดตามผลระดับต่ำ โดยมีคะแนนรายด้านคือ

- ด้านความตระหนักรู้ มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม หลังการทดลองระดับต่ำ และระยะติดตามผลระดับต่ำ
- ด้านการสร้างสัมพันธภาพการสื่อสาร มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมหลังการทดลองระดับต่ำ และระยะติดตามผลระดับต่ำ
- ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมหลังการทดลองระดับต่ำ และระยะติดตามผลระดับต่ำ
- ด้านการตัดสินใจแก้ไขปัญหา มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมหลังการทดลองระดับปานกลาง และระยะติดตามผลระดับต่ำ

2. เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า

2.1 ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวมและรายด้าน คือ ความตระหนักรู้ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สัมพันธภาพ การสื่อสาร และทักษะการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$)

2.2 หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .01$) ส่วนรายด้าน พบว่าความตระหนักรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สัมพันธภาพการสื่อสาร และการตัดสินใจแก้ไขปัญหา สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .01$)

3. ระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .01$) ส่วนรายด้าน พบว่าความตระหนักรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สัมพันธภาพการสื่อสาร และการตัดสินใจแก้ไขปัญหา สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .01$)

5.2 การอภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 หลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมมีคะแนนของทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความตระหนักรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สัมพันธภาพการสื่อสาร และการตัดสินใจแก้ไขปัญหา สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม

ภายหลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าก่อนการทดลองที่มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมอยู่ในระดับต่ำ ทั้งในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ในกลุ่มทดลองผู้วิจัยได้ให้โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยจัดเป็นแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด จำนวน 6 ครั้ง ด้วยกระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักเรียน ภายใต้อาจารย์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้นมี 4 ประการ ของสถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 คือ 1. ประสบการณ์ (Expericnce) 2. การสะท้อนความคิด (Reflex and discussion) 3. การเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and conceptualization) 4. การทดลองหรือประยุกต์ (Experiment and application) ซึ่งในโปรแกรม “ประสบการณ์” ผู้วิจัยกระตุ้นให้นักเรียนในกลุ่มนำประสบการณ์เกี่ยวกับการมีพฤติกรรมทางเพศที่

เหมาะสม มาพัฒนาเป็นความรู้ใหม่ และช่วยกัน “สะท้อนความคิด” เกิดความเข้าใจเป็น “ความคิดรวบยอด” และนำเอาความรู้ใหม่ที่ได้จากกลุ่มไป “ทดลองใช้” ในกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role play) ที่ผู้วิจัยจัดขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ตามที่สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สอดแทรกเนื้อหาการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยให้นักเรียนทำใบงาน แบ่งกลุ่มย่อย ระดมสมอง คิดวิเคราะห์ และอภิปราย จนได้ข้อสรุปร่วมกัน และให้นักเรียนนำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนทั้งหมดหาข้อสรุปร่วมกัน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด จึงทำให้นักเรียนมีทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยรวมสูงอยู่ในระดับดี และสูงกว่าก่อนการทดลอง

สำหรับทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมแต่ละด้านนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างทักษะในแต่ละด้าน คือ

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 การปฐมนิเทศ วัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนและผู้วิจัยได้ทำความรู้จัก และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแผนกิจกรรมทั้งหมด ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันตัดกระดาษเขียนชื่อตัวเอง และคุณสมบัติเด่นของแต่ละคน เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำเพื่อน จากนั้นให้นักเรียนทำความรู้จักกันเคย โดยหาเพื่อนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับตัวเอง ทำให้นักเรียนในชั้นเรียนรู้จักกันมากยิ่งขึ้น จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันคิดกติกาที่นำมาใช้ในการจัดอบรมโดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันระดมความคิดเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะให้มากที่สุด โดยที่ผู้วิจัยกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ และไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ บุญชู ศรีสะอาด (2557) จากนั้นผู้วิจัยใช้เกม “โรคระบาด” และหาคนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับตน เพื่อให้นักเรียนมีความสุขสนุกสนาน และทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน รู้จักกันมากขึ้น วรภัทร ภูเจริญ (2554)

แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 การสร้างทักษะความตระหนักรู้ มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนสามารถค้นหา รู้จักตัวเอง รู้จักจุดดี จุดด้อย รู้ความต้องการของตัวเอง โดยนักเรียนกลุ่มทดลองร่วมกันวิเคราะห์หาความเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น บอกความรู้สึกของตัวเองและจุดดี จุดด้อย ที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมได้ผู้วิจัยจึงมีการแบ่งกลุ่มย่อย ชี้แจงโดยใช้ใบงานเรื่องการสร้างทักษะการตระหนักรู้เพื่อร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ผู้วิจัยให้นักเรียนทำใบงาน “รู้จักตัวเอง” โดยวาดรูปตัวเองและเขียนการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ลงในกระดาษปรู๊ฟแล้วนำเสนอหน้าห้อง นักเรียนร่วมกันสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเองรู้ว่าข้อดี ข้อเสียของตัวเองคืออะไร องค์การอนามัยโลก (WHO 1997) และผู้วิจัยให้นักเรียนหญิงนำลูกโป่งใส่ไว้ในเสื้อให้ลักษณะคล้ายหญิงตั้งครรภ์ ตลอดการทำกิจกรรม และให้แสดงความคิด ความรู้สึก นักเรียนร่วมกันอภิปรายผล เพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ทำในกิจกรรมส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ถึงผลจากการที่นักเรียนมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และนำเสนอหน้าชั้น ซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจของ

ผู้เรียนเป็นอย่างดี นักเรียนทุกกลุ่มให้ความร่วมมือและมีการทำงานเป็นทีม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้วิจัยมีการสื่อสารโดยการพูด การเขียน แลกเปลี่ยนการวิเคราะห์ สมใจ ปราบพล (2542)

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 การสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการทดลองจะเห็นได้ว่ากระบวนการฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์โดยใช้ประสบการณ์หรือจากสิ่งที่เคยได้เห็นจากรอบ ๆ ตัวในชีวิตประจำวัน ของผู้เรียนที่มีอยู่แล้ว จากนั้นให้นักเรียนวิเคราะห์สถานการณ์จำลอง จากใบงานเรื่อง “วัยทีน คิดก่อนทำ” ซึ่งสถานการณ์จำลองนี้จะช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการร่วมกันคิด และแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์นั้น ฝึกให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และทำให้กล้าเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้น สุพิน บุญชูวงศ์ (2538) ผู้วิจัยต้องการให้นักเรียนมีความรอบคอบในการหาทางเลือกในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเกมส์ ต่อความยาวมาประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน ฝึกการคิดว่าจะเลือกนำวัสดุอะไรในตัวมาวางให้ได้ยาวที่สุด วางแผนว่าจะทำอย่างไรให้ได้ยาวที่สุด และยังทำให้สามารถจดจำบทเรียนได้อีกด้วย วรภัทร ภูเจริญ (2544) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนี้จะช่วยเสริมความสามารถในการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม แทนการตัดสินใจจากประสบการณ์เดิม หรือจากแบบอย่างที่เคยเห็นมา และจะช่วยในการตัดสินใจเรื่องที่ซับซ้อน ช่วยทำให้เกิดความยับยั้งใจ พิจารณาเกี่ยวกับความเสี่ยง และผลที่จะได้รับ ทำให้ผลการทดลองเป็นไปตามสมมติฐาน

แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 การสร้างทักษะสัมพันธ์ภาพการสื่อสาร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพการสื่อสาร โดยใช้สถานการณ์ และการแสดงบทบาทสมมติเกมส์ และใบงานดังนี้

- ใบงาน “ปฏิเสธอย่างไร ไม่เสียเพื่อน” จากใบงานนักเรียนวิเคราะห์สถานการณ์ ที่ต้องหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์เสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เป็นการฝึกทักษะการปฏิเสธ และหาทางออกเมื่อถูกเพื่อนเข้าชี หรือสับประมาท หลีกเลี่ยงการไปทำกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยไม่ให้มีผลกระทบต่อสัมพันธ์ภาพ ในกลุ่มเพื่อน ผู้วิจัยให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิเสธ 3 ขั้นตอน ดังนี้ การใช้ความรู้สึกเป็นข้ออ้างเพื่อประกอบเหตุผล การขอปฏิเสธ และการขอความเห็นชอบจากเพื่อนเพื่อรักษาน้ำใจ และการหาทางออกเมื่อถูกเข้าชี ซึ่งมีวิธีการ ได้แก่ การปฏิเสธซ้ำ การต่อรอง การผัดผ่อน จากนั้นให้สถานการณ์ ให้นักเรียนเตรียมบทพูดและซ้อมเพื่อแสดงบทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสนักเรียนได้แสดงความรู้สึกนึกคิดกับบทบาทที่ตัวเองแสดง หลังจากการแสดงสมมติ ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้บุคคลที่สวมบทบาทสรุปบทบาทที่ตนเองได้รับ ทำให้นักเรียน เรียนรู้ที่จะเข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา สุพิน บุญชูวงศ์ (2538)

- เกมส์ “บอกต่อ” ฝึกการใช้การสื่อสารที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ส่งต่อสิ่งที่เราต้องการ และตรงกับความต้องการของนักเรียน เกมส์ “โยนไข่” เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงการสื่อสารต้องมีการพูดด้วยความนุ่มนวล การผ่อนหนักผ่อนเบา มีการเจรจาต่อรอง วรภัทร ภูเจริญ (2544)

แผนการจัดกิจกรรมที่ 5 การสร้างทักษะการตัดสินใจแก้ไขปัญหา กิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัย ใช้การยกตัวอย่างกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน และการแสดงบทบาทสมมติ

- กรณีศึกษา ผู้วิจัยใช้กรณีศึกษาจากนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ตั้งครรภ์ระหว่างเรียน ซึ่งการเรียนรู้จากการใช้กรณีศึกษาเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนทำให้ในการเรียนรู้ นักเรียนสามารถนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นกรณีศึกษาที่ใกล้ตัวและนักเรียนเคยได้ยินมาก่อน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้หลากหลาย จนเกิดเป็นทางเลือกในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ส่งผลให้นักเรียนฝึกทักษะการตัดสินใจและสามารถเลือกทางเลือกที่เหมาะสมได้เวลาตัดสินใจ ในกระบวนการตัดสินใจเป็นเรื่องที่สำคัญที่นักเรียนต้องคิดถึงผลที่อาจเกิดขึ้นให้มากที่สุด เพื่อประเมินว่าผลแบบไหนที่เราอยากให้เกิดขึ้น เพื่อที่จะเตรียมการว่าจะป้องกันได้อย่างไร ทุกทางเลือกจะมีผลที่ตามมา ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ ทางเลือกทุกทางย่อมมีความเสี่ยง การคิดอย่างรอบคอบ

- บทบาทสมมติ หลังจากให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกัน วิเคราะห์และอภิปรายในกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนฝึกการทดลองใช้โดยการแสดงบทบาทสมมติจากการวิเคราะห์กรณีศึกษา ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และการแสดงบทบาทสมมดียังทำให้เกิดความสนุกสนาน สามารถเข้าใจสิ่งที่เรียนได้เป็นอย่างดี รู้จักการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ฝึกการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม วรภัทร ภูเจริญ (2554) นอกจากนี้การแสดงบทบาทสมมดียังเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์จริงที่อาจต้องเผชิญ การแสดงบทบาทสมมติเป็นการจัดระบบความคิด และการตอบสนอง โดยฉับพลัน เป็นการฝึกทดลองใช้ที่ดี กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ บุญชม ศรีสะอาด (2537)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6 สรุปลการเรียนรู้ทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วมในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม

ในกิจกรรมครั้งที่ 6 นี้เพื่อผู้วิจัยต้องการให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้โปรแกรมฯ กับสถานการณ์เสี่ยงทางเพศที่เคยพบ หรือเคยได้ยิน หรือดูจากละคร เพื่อมาทบทวนการโดยให้นักเรียนทำใบงานเรื่อง “ทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม” ให้ทุกคนในกลุ่มร่วมกันระดมความคิดสร้างสถานการณ์ จากที่เคยพบเห็น หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม แล้วการระดมความคิดในการใช้ทักษะชีวิตชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความตระหนักรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สัมพันธภาพการสื่อสาร และการตัดสินใจแก้ไขปัญหา นำมาทดลองใช้ โดยการแสดงบทบาทสมมติ

โดยผู้วิจัยเล่าถึงสถานการณ์เสี่ยงทางเพศให้นักเรียนในชั้นฟังก่อนการแสดง เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนร่วมกันอภิปรายจากการแสดงบทบาทสมมติ ในการแสดงนี้ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนจัดสถานที่ขึ้นมา เพื่อให้การแสดงดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง และดึงดูดความสนใจของผู้เรียน โดยให้นักเรียน

ร่วมกันอภิปรายทั้งชั้น (Whole – class discussion) โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำอภิปราย และถามคำถาม เพื่อให้ความกระฉับกระเฉงแก่ข้อวิจารณ์ของนักเรียน และสรุปเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในแต่ละหัวข้อ ผู้วิจัยกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับการแสดงในครั้งนั้น เพื่อให้เห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง ทำให้นักเรียนหาข้อสรุป และได้แนวความคิดรวบยอดที่เข้าใจได้อย่างดี สุพิน บุญชูวงศ์ (2538)

จากเหตุผลทั้งหมดข้างต้น จึงทำให้นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม โดยภาพรวมและรายด้าน ภายหลังจากทดลองและระยะติดตามผล สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เจตนิพิฐ สมมาตย์ (2550) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมทั้งหมด 7 สัปดาห์ กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้และการเห็นผู้อื่น กิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และวิจารณ์ญาณ กิจกรรมส่งเสริมทักษะการตัดสินใจ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร กิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด โดยกิจกรรมใช้กระบวนการการแบ่งกลุ่ม ระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ การใช้เกมส์ และการวิเคราะห์สถานการณ์จำลอง โดยมีอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ได้แก่ใบงานความรู้ การใช้สถานการณ์จำลอง กรณีศึกษา การแสดงบทบาทสมมติ และการใช้เกม พบว่าหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 หลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมมีคะแนนของทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความตระหนักรู้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสร้างสัมพันธ์ภาพ การสื่อสารและการตัดสินใจแก้ไขปัญหา สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานคือ พบว่ากลุ่มนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมมีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม หลังการทดลอง และระยะติดตาม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฯ มีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมหลังการทดลอง

และระยะติดตามผล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับต่ำเช่นเดียวกับก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมระดับต่ำ เนื่องจากทั้งสองกลุ่มยังไม่เคยได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต ซึ่งในการเรียนการสอนปกติยังไม่มี หลังการทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ส่งผลให้คะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับดี ส่วนกลุ่มควบคุมคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมโดยรวม และรายด้าน อยู่ในระดับต่ำทั้งในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

จะเห็นได้ว่าโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมการซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรม 6 ครั้ง ได้แก่ 1) การปฐมนิเทศและสร้างความคุ้นเคย 2) การสร้างทักษะความตระหนักรู้ในตนเอง 3) การสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) การสร้างทักษะสัมพันธภาพการสื่อสาร 5) การสร้างทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา 6) สรุปการเรียนรู้ทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วมในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของนักเรียน และเน้นกระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การแบ่งกลุ่มระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี กล้าแสดงความคิดเห็น สามารถนำแนวคิดเหล่านั้นไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมได้ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการเรียนการจัดกิจกรรมและเกิดความพร้อมในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักการที่ว่า การสอนความรู้ที่ใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะช่วยสร้างเสริมทักษะชีวิตที่เป็นพื้นฐานและเป็นองค์ประกอบร่วมของทักษะชีวิตด้านอื่น ๆ กรมสุขภาพจิต (2543) ในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินกิจกรรม ได้แก่

- เกมส์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนาน ผีกรการคิด และยังทำให้สามารถจดจำบทเรียนได้อีกด้วย วรภัทร ภูเจริญ (2544)

- สถานการณ์จำลอง ในการกิจกรรมจะใช้สถานการณ์จากที่ผู้เรียนได้เจอและใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิด และแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่ได้รับเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และกล้าเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนด้วยการกระทำ วรภัทร ภูเจริญ (2544)

- การอภิปราย ผู้วิจัยใช้การอภิปรายทั้งชั้น (Whole – class discussion) และการอภิปรายกลุ่มย่อย (Buzz group) เพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การค้นคว้า มีการพิจารณาไตร่ตรอง และวิเคราะห์ก่อนนำเสนอ บุญชม ศรีสะอาด (2537)

- บทบาทสมมติ ในกิจกรรมผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนานและเรียนรู้ความรู้สึกนึกคิด เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงบทบาทของผู้อื่น และเข้าใจคนอื่นมากขึ้น เป็นการฝึกให้นักเรียนทดลองใช้จากสิ่งที่ได้ในกิจกรรม สุพิน บุญชูวงศ์ (2538)

โปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมนี้จึงทำให้ กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมสูงกว่ากลุ่มควบคุมสอดคล้องกับการศึกษาของ เกษแก้ว เสียงเพราะ (2550) ศึกษาเรื่องการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ของนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้แผนการเรียนรู้แบบปฏิบัติการ จัดกิจกรรมทั้งหมด 8 ครั้ง ใช้แนวคิดแบบมีส่วนร่วม นำมาจัดกิจกรรมเป็นแผนการสอนแบบปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสมบูรณ์ ด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา และสังคมโดยใช้วิธีการ ระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง มีความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และสอดคล้องกับการศึกษาของ เจตนิพิฐ สมมาตย์ (2550) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแห่งหนึ่งอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 การนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ผู้วิจัยนำโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมไปใช้ในกลุ่มควบคุมและประเมินผล หลังการทดลอง และระยะติดตามผล
- 2) นำโปรแกรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ถ่ายทอดให้กับครู ในโรงเรียนที่มีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำโปรแกรมไปใช้กับนักเรียนต่อไป

5.3.2 การวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ติดตามทักษะชีวิตโดยรวม และรายด้านของกลุ่มทดลอง ในระยะ 6 เดือน และ 1 ปี อย่างต่อเนื่องเพื่อดูทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม
- 2) ศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มทดลอง ถ้ามีคะแนนทักษะชีวิตในการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมลดลง ควรศึกษาถึงสาเหตุเชิงลึกกว่าปัจจัยอะไรที่ทำให้คะแนนทักษะชีวิตลดลง